

DAREMNY (90) ai

a jasne (w tym 2 r. błędne znakowanie), e jasne (Cn pochylone).

sg m N daremny (7). ◇ A daremny (2). ◇ I daremnym (1). f N daremnå (15). ◇ G daremn(e)j (9), daremn(e) (1) Leop. ◇ A daremną (4). ◇ n N daremné (12); -é (1), -(e) (11). ◇ D daremn(e)mu (1). ◇ A daremn(e) (28). ◇ V daremn(e) (1). ◇ pl N subst daremné (7); -é (1), -(e) (6). ◇ I f daremnymi (1). n daremnémi (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVII w.

1. Próżny, niepotrzebny, bezskuteczny, bezużyteczny; irritus Mącz, Calep, Cn; inanis, vanus, supervacuus Cn (63): Ezop bacząc iego chytróść/ Rzekł/ dáremnac twoiá radość BierEz E3; Bo ktho mądrość y vmienie odrzuca/ nieścżęfny tho ieft: y dáremna iefth ich nádzieią Leop Sap 3/11, 1.Thess 2/1; Y zwiodłzy bitwę z Báchidem/ porázili go írodze/ á przetoż oná iego rádá y rafzenie woyny było dáremne. BibRadz 1.Mach 9/68; S tey przyczyny vdáli fie ná to iákoby fie mu bronili/ ále dáremny ich vmyśl był/ bo ich dobył Alexánder BielKron 124v; RejPos 283v, 333; á tey dáremney ízárey pychy tylko pogáni á ludzie niewierni chocia y Krześciánfcy vzywáią á nálláduią. RejZwierc 139, 200, 200v; RejPosRozpr b4; CzechRozm 44v, 158, 193; íędziowie wyrok íwoy áby niebył dáremny muśieli wykonywać. ModrzBaz 96; StryjKron 427; CzechEp 68, 112; GórnRozm L; ArtKanc S10v; GrabowSet S2v; Dáremné ieft Práwo/ do ktorego kárność nie ieft przydána. SarnStat 224, 715; PowodPr 56; SkarKaz 6a; CiekPotrOstr)?(3; KlónWor 53.

Wyrażenia: »daremna praca, robota« = inanis labor Vulg [szyk 5 : 4] (6 : 3): FalZioł V 119v; A przetho vczyć tego częgo człowiek vmieć nie może/ ieft to práwi robotá dáremna. GórnDworz I2v; A ták gdy ták czytác/ vważác i rozumieć będziefz/ iuz nie dáremna pracza i czythánie twoie będzie RejZwierc 199v; CzechRozm 212 [2 r.]; Dáremnąś pracą podiał czyniác dobrze złému/ Bo fię on nieodéymie przyrodzeniu íwému. KochFr 102; WerKaz 267; WujNT 1.Thess 3/5; CiekPotr 52.

Szeregi: »czczy i daremny« (1): abym ie [mógł wygubić] przynamniéy témi czczémi y dáremnémi przezwiłki przymiérza OrzJan 115.

»daremny, (a, i) prózny« [szyk 5 : 4] (9): Mącz 347d [2 r.]; iż iáko tho íprofná rzecz iefth/ chcieć mieć dáremną á prózną/ gdy iey kto nie záłłużył ílawę GórnDworz I6v, Ii7v; RejPos 352v; w tym człowieku dáremny y prózny Krzeft będziefz/ ktory wedle ciáłá á wedle Duchá żyć myśli. KuczKat 135; StryjKron 432; á figuryby też one wízytkie y ofiáry były prózne y dáremne CzechEp 297; Calep 564a.

Wyrażenie przyimkowe w funkcji przysłówka: »na daremne« (17): SeklWyzn Dv; Na dáremne nędznicy przede dnyem wítawacye LubPs cc6; KrowObr 72v; Tuby nádáremne były wízytki prace y ítaránia náłze. RejPos 132v; iż nádáremne zá nie wylał íwiętą a niewinną krew íwoię. RejPos 342v, 33v.

~ Zwrot: »brać, wzywać imię boże (a. Boga) na daremne« (10 : 1): Iáko fie imienia Bożego brác nádáremne nieboycie áni wítydacie? KrowObr 84, 83, 92v, 121v, 148, 228 (10); a wízákoż na dáremne muśi brác imię Páná Bogá íwego. RejPos 214. ~

2. *Dany bez zasług i zabiegów ze strony obdarowanego; gratuitus Mącz, Cn (27) : Leop *A3v; Mącz 102c; tym się nawięcey bawi/ aby okazał/ że vsprawiedliwienie iest daremne/ ktorego obcy lud/ bez żadnych załug vczynekow za rowno/ przez wiare w Chriftuła dostepuie. WujNT 649.*

Wyrażenia: »łaska daremna« [szyk 4 : 2] (6): iestefmy/ w daremną y też hoyną łaskę bożą/ przyęci/ y nawieczny żywot popyśłany. SeklKat V3v; Ganimy tedy y odrzucamy wżyfłki tákowe/ ktorzy vczynki ludzkie názbyt wynofząc/ łáskę Bożą daremnią w niwecz obráciá. WujJudConf 114v, 91; RejPosWstaw 22; wżákże w pímie świętym dwoie sie tylko náyduie: Iedno Zakonne z vczynekow: á drugie Ewánielífkie z łáski daremney przez wiare. CzechRozm 207; WujNT 560.

»daremna miłość« [szyk 1 : 1] (2): tedy y to nie idzie zgoła z wiary [...] ále idzie z miłości BOżey daremney CzechRozm 259; OSwiadcza się Pan Bog częłtokroć w ftárym zakonie/ iż on lud Izráelífki/ z daremney miłości obrał łobie był PowodPr 15.

»daremne grzechow (a. grzechom) odpuszczenie« [12 : 3] (15): Pan Bog obiecuie daremne dáć grzechom odpufłtzenie KrowObr A4v; nowy iest Kryftus Syn Boży/ nowa iest Ewánielia/ w ktorey iest odpufłtzenie grzechow daremne. KrowObr B, 47, 60, 71, 78, 79 (14); Naprzod odpufty Antykryftowe/ kthoremi bywa zácimione dofyc vczynienie Kryftufowe/ y daremne odpufłtzenie grzechow GrzegRóżn F4.

Szeregi: »daremny i z łaski« (1): á zápłátá kthorą Bog oddáie łwoim/ iefłhći daremna y z łáski BibRadz II 17b marg.

»daremny, bez pieniędzy« (1): thám iest nákoniec łam Kryftus/ ktory dáie Miłościwe láto/ to iest grzechom odpufłtzenie daremne bez pieniędzy/ wżelkiemu tżłowieku KrowObr 79.

Synonimy: 1. czczy, niepotrzebny, próżny.

Cf DARMY, NIEDAREMNY